

KONAČNI SALDO

Svaka šesta tvrtka likvidirana nakon pretvorbe bila je iz Zagreba, zadnje ‘žrtve’ Viadukt i DIOKI

Među prvima nakon pretvorbe na prag stečaja dolaze Zagrepčanka, Šavrić, Nađa Dimić i Banija

Foto: Vedran Marjanović

Dijavolovo – 08. kolovoza 2024. 10:43

SharePrintEmail

Pogon DIOKI na tlu Žitnjaku

© Srdjan Brankovic/Druga

Iako se propast velikog broja poduzeća koja su prošla pretvorbu najčešće vezuje uz Slavoniju i Dalmaciju zbog rata i četverogodišnjeg razdoblja prometne i gospodarske poluizolacije, podaci do kojih je došao Državni ured za reviziju u reviziji 1006 privatiziranih tvrtki pokazali su da je od 618 likvidiranih tvrtki njih 98 imalo sjedište u Zagrebu i okolicu.

Iza zagrebačke regije po broju propalih tvrtki nakon pretvorbe idu Splitsko-dalmatinska županija (36 likvidiranih poduzeća), Primorsko-goranska (26), Osječko-baranjska (25), Brodsko-posavska (24) i Vukovarsko-srijemska županija s 23 tvrtke. Ovakav ‘raspored snaga’ jasno upućuje na zaključak da nisu rat i porać bili ključni za razmjere propasti ‘pretvorenih’ poduzeća sagledanih prema sjedištu tvrtki ili županijskoj podjeli, već predratna gospodarska snaga gradova poput Zagreba, Osijeka, Rijeke i Splita. Drugim riječima, što je više tvrtki ušlo u pretvorbu u određenoj sredini, više ih nije preživjelo. I obratno, u Ličko-senjskoj županiji, primjerice, samo šest je tvrtki u koje je Državna revizija ušla nakon pretvorbe kasnije nestalo u stečaju, a ukupno ih je 15 prošlo pretvorbu.

Središte industrije

Zagreb je pretvorbu dočekao kao industrijsko središte Jugoslavije i s arhipelagom proizvodnje od tekstila, obuće i kože, preko prehrambene industrije i građevine, do drvne, metaloprerađivačke i industrije strojeva i kućanskih aparata. Budući je Jugoslavija u 80-tim godinama prošlog stoljeća počela snažno razvijati i unutarnju i vanjsku trgovinu, a Zagreb je bio republičko središte, brojne trgovačke firme imale su sjedište u gradu podno Sljemena. Otuda, u prvim godinama nakon pretvorbe odrađene 1991., raspada jugoslavenskog tržišta, rata i ekonomske krize u zemlji, među prvima na prag stečaja ili u stečaj dolaze brojna poduzeća zagrebačke preradaivačke industrije poput Zagrepčanke (mesna industrija), Šavrića (namještaj), Nađe Dimić (tekstil), Banije (zaštitna oprema), Naše Mode konfekcije i Kozare koja se bavila preradom kože.

U kasnijoj fazi privatizacije pod stečajni ‘maš’ dolaze zagrebačka građevina (Tempo, Industrogradnja, Hidroelektra, u novije vrijeme i Viadukt), trgovina (Robni magazin, Ferimport, Poljoopskrba) i ugostiteljske tvrtke poput Splendida, Zagrebačkih plavih, Lovačkog roga i Lotrišćaka.

Negdašnje sjedište zagrebačkog građevinskog diva Industrogradnje u Sarvskoj ulici

© Roko Jovan/Druga

Veliki broj propalih poduzeća u Zagrebu posljedica je i činjenice da su u glavnom gradu bili smješteni veliki gospodarski sistemi poput Astre i INA-e, koja je u pretvorbi ‘otpisivala’ dio poslovanja i osnivala zasebne tvrtke poput DIOKI-ja, OKI-ja i Naftaplina.

Bivša upravna zgrada Viadukta u Kranjčevićevoj ulici prodana je u stečaju Viadukta Next Grupa.

© Marko Tolmarić/Druga

- Naftaplin uopće nije trebalo izdvajati iz INA-e, a ne samo da je izdvojen nego su ga uspjeli i upropastiti – kaže **Zdravko Rumenović**, posljednji sindikalni povjerenik u DIOKI-ju koji je pretvorbu dočekao kao radnik Naftaplina.

Rasturanje Ine

U DIOKI je, podsjeća Rumenović, u pretvorbi Ine prebačen dio radnika Naftaplina i Ine Oki te DINE Petrokemije Omišalj na Krku.

- Ključna greška u državnoj politici u INA-i počinjena je u pretvorbi, kada je INA ostala bez Naftaplina, a samim tim bez istraživanja i novih izvora nafte i plina. Politika je išla na pretvaranje INA-e u veliku trgovinu, a prodaja Mađarima samo je posljedica. Rasturanjem Naftaplina država je imala i sve manje vlastitog plina, a DIOKI je svoju osnovnu sirovinu za proizvodnju, etilen, dobivao iz plina. Postali smo ovisni o uvozu energije što se odrazilo i na petrokemijsku industriju. Vidimo to i na primjeru kutinske Petrokemije. Ekonomski gledano, stečaj u DIOKI-ju, odnosno prethodno otvaranje predstečaja i pokušaja predstečajne nagodbe dogodili su se u trenutku kada proizvodnja etilena nije bila rentabilna – kaže Rumenović. Još u predstečaju DIOKI se, smatra Rumenović, mogao spasiti ali tadašnja Vlada **Zorana Milanovića** 2012., ističe naš sugovornik, nije podržala predstečajni plan.

U DIOKI-ju je stečaj otvoren krajem 2013. i traje dan danas radi prodaje nekretnina tvornice na istočnom ulazu u Zagreb kako bi se namirili vjerovnici. Iz pretvorbe je DIOKI izašao s oko 1600 radnika, kada Državna revizija ulazi u u tvrtku u njoj je radilo oko tisuću ljudi, a u predstečaj, kada je tvrtka bila u vlasništvu poslovne grupacije riječkog poduzetnika **Roberta Ježića**, je ušla s 450 radnika.

Pogoni bivarke DINA Petrokemije na Omišlju koji su sada na raspolodj.

© Srd Brankovic/Druga

Izvozna orijentacija

Iako je stečaj svake tvrtke specifičan, slučaj DIOKI-ja dodatno je intrigantan jer je riječ o jednom od najvećih izvoznika domaćeg gospodarstva u 90-tim i 2000-tim godinama. Uoči svjetske globalne financijske krize 2009., DIOKI Grupa ostvarivala je 2,4 milijardi kuna godišnjeg prihoda od čega 90 posto na izvoznim tržištima što je i danas iznos (oko 300 milijuna eura) kojeg tek rijetki domaći izvoznici postizu. U povećanje izvoza i danas se svi u hrvatskoj ekonomiji i politici zaklinju, a pogotovo je to bio lajtmotiv kada se kretalo u pretvorbu i privatizaciju. No, DIOKI-ju ni gotovo potpuna izvozna orijentacija u poslovanju nije pomogla da izbjegne najgore.

Ovaj tekst objavljen je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa poticanje novinarske izravnosti.

#Pretvorba #Privatizacija #Pretvorba

Želite li dopuniti temu ili prijaviti pogrešku u tekstu?